

Elveszített jog nincs, csak feladott jogok vannak - figyelmeztetett Deák Ferenc. És szemben vele van az önbizalom-túltengés, az önérzet inerciája, viszketegsége. A világon mindenütt mindenki átesett ezeken a betegségeken. A szerencsések hamarabb felépülnek belőlük. Árnyalat vagy agresszivitás követelni, remélni olyan jogokat, melyeket már-már pusztá létünk újabb fordulataival feladtunk? Egyes népek, a mindegyre például említett „mívelt nyugaton” is már angolul vagy spanyolul fognak hozzá kisebbségi követeléseik megfogalmazásához mostoha nyelvvesztő, kihaló, beolvasztó századok után. A mai baszkok 30 %-a beszél baszk nyelven, de azok nem baszk eredetűek, hanem a nagy iparosodás korszakában odagyűlt nyomorgók utódai. És bizony Verespatakon, nem kis mértékben 1848-49 következményeképpen ma egy százfőnyi unitárius, magyar neveket viselő gyülekezetből senki se tud már magyarul. Viszont a közel 2000 éves kopt egyház, a látszólag "mindent kibírás" után, most vezeti be kopt vallási szövegeibe, ősi keresztény énekei helyett az arab nyelvűt.

Borzongató reggelük volt október 6-án. Az elsőn. Ők bizonyították a legszentebb dolgot: a hazaszeretetet. Ennek a nemzedéknek sikerült összhangba kerülni és összhangban maradni a legfontosabb és legtisztább eszményekkel. Ezért ennek a nemzedéknek mindene himnikus.

A mai, kései, az élet újabb, meg újabb színterével elszigetelt utódok, a mai metrón utazók, ugyanolyan borzongató reggeleken az ország folytonossága dolgában, az élet folytonossága dolgában igyekvők sorsközössége már legfennebb a korán elveszett, valahol a világháborúkban eltűnt nagyapákhoz hasonlóan viszonyulhat csak hozzájuk. De viszonyuljon. De emlékezzék. De éljen, ne tengjen és tűrjön csupán. Soha ne mondjon igent többé arra, amire ők életükkel nemet mondtak. Ellenkezőjére a nyomás, a kényszer lehetett magyarázat mindaddig, amíg idegen katonaság állomásozott egyes kaszárnyákban és egyes fejekben. Most látszólag egyes fejek is elvonultak "máskéntgondolkodni". Egy új erkölcsi érzékért kell sikraszállni tervezés és címen egyaránt, mely ne legyen megint elkötelezettebb valami elegáns megfoghatatlanság iránt, mint a kezünkben kiejthető legtörékenyebb dolog: tulajdon sorsunk iránt. Ma még annyi minden irányból érkező és annyi minden ellenére magyarok vagyunk valamennyire, valamennyien, valamennyi környező, régi szállásterületünkön, és a világ távoli tájain. Ne majdani Juliánusbarátok jogi, pénzügyi, demográfiai, vámügyi rubrikáiból bukkanjon fel valaha a most, a ma sürgető megoldások.

Szép őszi nap október hatodika, lehet, soha többé nem lesz borzongató Aradon, Mohácson sem. Többek közt azért, mert volt az a néhány nagy nemzedék, melyeknek minden gesztusa himnikus mára. Annyira, hogy talán elég volna ballagni tovább a történelmen azzal az egyetlen képre épülő halk, csendes, pátoszmentes himnusszal, programmal, fogadalommal, hogy "Fa lesznek, ha fának vagy virága..." Bizony, hazám.

*****

Egy idézet októberre

Reményik Sándor

Vissza ne élj!

Ha ajkadon majd újra zeng a Himnusz,
S a Zászlót ismét Te veszed kezébe:
Zászlóval és Himnusszal halkán élj,
S vissza ne élj vele!
A Himnuszt mély, szemérmes áhítattal
Zsolozsmázd - szinte hangfogóval csak,

S a zászlót úgy illesd nyilvánosan,
Mintha volna árva kicsi-szalag,
Színháromság, titokban bujdosó -
Fiókok rejtekén rejtőzködő
Pókhálós kincs - a győztes lobogó.
S esküdj, hogy *Te* nem leszel az soha,
Aki mások ősi javára tör -
Rabból és páriából lettél ember, s szabad,
Nem lehetsz börtönőr.
Polgár voltál, s mint polgár harcos is.
Sok szürke éven át -
S minden kis lépésed önvédelem -
Józanul becsüld meg a katonát,
S ha igazság lesz a határokon túl:
Legyen határokon innen is az.
Különben egyet fordul a kerék -
S egy új tél mindent újra behavaz.

(1938. október 23.)

*****

Máthé Éva a romániai magyar sajtó számára készített, összefoglaló beszámolóját azért közöljük, mert fontosnak tartjuk, hogy megmutassuk: mások, „kívülállók” hogyan vélekednek a háromnapos, koncentrált rendezvénysorozatról, miként látják és látatják közösségünk problémáit, jövőjét.

Egy sajátos népcsoport nem enged jussából!

Annál alaposabban, körültekintőbben előkészített, és olajozottabban zajló rendezvényt, mint a szeptember 29. és október 1. között Budapesten megtartott **Magyarörmény Kulturális Napok** - ritkán láttam. A sajtó számára előre kinyomtatott anyag, a programfüzet alapján az is pontos, átfogó képet alkothat arról, hogy mi a gondja-baja a Kárpát-medencében élő magyarörményeknek, aki nem volt jelen a Napokon. A beharangozó anyag egyik mondata szerint: "A rendezvénysorozat egy kicsit politikai megnyilvánulásnak is tekinthető, olyan értelemben, hogy a magyarörmény közösség önállóan megmutatja: él, és nemcsak múltja, hanem jövője is van." Nos aki jelen volt a két napon át szinte megállás nélkül, reggeltől estig tartó előadássorozaton, az valóban rájöhetett arra, hogy a találkozó politikai esemény volt a javából. Valláspolitikai, kisebbségpolitikai nyílt szembeszegülés azzal, ami ma Magyarországon "örmény vonalon" zajlik.

Néhány szó kevés annak a dr. Issekutz Sarolta ügyvédnek a méltatásához, aki a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának elnökeként kiváló szervezőkészséggel, ragyogó intelligenciával összefogta, levezette, és bizonyára korábban megtervezte ezt a találkozót, mely Budapest azon négy kerületének egy-egy színhelyén zajlott, ahol léteznek örmény kisebbségi önkormányzatok. Egyébként a magyarországi szervezők, résztvevők mellett az erdélyi örmény szigetek: Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, Csíkszépvíz küldöttei voltak jelen a tulajdonképpen zárt körű, de a sajtó számára nyitott találkozók. A szervezők közül még ide kívánczik a kolozsvári Kovács Júlia neve, aki Bálint Tibor író neje, és az Arménia Örménymagyar Baráti Társaság elnöke.